

**Әл-Фараби атындағы ҚазҰУ заң факультетіні
қылмыстық құқық, қылмыстық іс жүргізу және
криминалистика кафедрасының з.ғ.к., доценті
Жугралина Б.М., аға оқытушысы Даубасова С.Ш.**

Әдістемелік ізденіс-жаңалыққа жол ашу

Қазақстан Республикасының Президенті Н.Ә.Назарбаевтың биылғы «Әлеуметтік- экономикалық жаңғырту-Қазақстан дамуының басым бағыты» атты халққа арнаған кезекті Жолдауында мемлекетіміздің барлық салаларына қатысты мәселелер жан-жақты қамтылып, жүзеге асырылуға тиісті он нақты міндеттерді айқындап берді.

Осы жолдаудағы маңызды мәселелердің бірі жетінші бөлімдегі білім беру мен денсаулық сақтау саласы. Дәл қазіргі жаһандану заманында білім беру жүйесін одан әрі дамытуға қатысты мәселелерді Қазақстан Республикасының Президенті Н.Ә.Назарбаев осы жолдауда айқындап берді. Атап айтар болсақ, бұл жолдауда Президенті Н.Ә.Назарбаев былдай деген болатын:

«Білім беру жүйесін жаңғырту барысында біз үшін келесі іс-шараларды жүзеге асырудың маңызы зор.

Біріншіден, оқыту үдерісіне қазіргі заманғы әдістемелер мен технологияларды енгізу. Бүгінде халықаралық стандарттар негізінде Назарбаев университеті мен Зияткерлік мектептер табысты жұмыс істеуде. Кәсіптік-техникалық білім берудің озық мекемелерінің желісі дамып келеді. Олардың тәжірибесін бүкіл қазақстандық білім беру жүйесіне таратып, барлық білім беру мекемелерін солардың деңгейіне тарту қажет.

Екіншіден, педагогтар құрамының сапасын арттырудың маңызы зор. Арқаулық педогогтық білім берудің үлгі-қалыптарын, мектептер мен жобалар оқытушыларының біліктілігін арттыруға талаптарды күшейту қажет. Әр өңірде педогогтардың біліктілігін арттыратын интеграцияланған орталықтар жұмыс істеуі тиіс.

Үшіншіден, біліктілікті бекітудің тәуелсіз жүйесін құру қажет. Мемлекет бір мезгілде білім беру қызметтерін көрсетуге әрі олардың сапасына баға беруге тиіс емес.

Үкіметке үстіміздегі жылы қанатқақты режимде салалық ассоциациялар арқауында 1-2 салаларда тәуелсіз Біліктілікті бекіту орталықтарын құруды тапсырамын», - деді Қазақстан Республикасының Президенті Н.Ә.Назарбаев [1].

Мемлекеттік білім стандарты деңгейінде оқыту үрдісін ұйымдастыру жаңа педагогикалық технологияны ендіруді міндеттейді. Сондықтан оқу-тәрбие үрдісінде жаңа инновациялық әдіс-тәсілдерді енгізу оқушылардың

білімге деген қызығушылығын, талпынысын арттырып, өз бетімен ізденуге, шығармашылық еңбек етуге жол салу. Жоғарғы оқу орындарында білім беру оқыту технологиясы басшылыққа алынады. Себебі қазіргі оқулықтар дамыта оқыту технологиясы негізінде жазылған.

Оқу – адамның психикалық дамуының формасы, элементі. Кез келген оқыту белгілі бір мөлшерде адамды дамытады. «Даму» ұғымының психологиялық анықтамасы-жаңарту процесі, жаңаның өмірге келіп, ескінің жоғалуы деген мағынаны береді. Барлық табиғат құбылыстары сияқты студенттің психикасы да үнемі диалектикалық жолмен дамып, өзгеріп, бір деңгейден екінші деңгейге өтіп отырады [2].

Жоғарғы оқу орындарын да келесідей компетенция негіздері қалыптасқан: *Білім*: бақылау сұрақтары, билеттер, тесттер (ашық, жабық, аралас, сәйкестікке арналған), эссе, рефераттар, баяндамалар, презентациялар, курстық немесе басқа да жұмыстар тапсыру. *Тәжірибелік дағдылары*: лабораториялық жұмыстар, тәжірибе, криминалистикалық полигонда сабақтар жүргізу, презентация дайындау, қылмыстық істерді жан жақты талқылау, қылмыстық іс құжаттар толтыру және т.б., МЖББС (ГОСО), оқу бағдарламалардағы талаптарға сәйкес тиісті шараларды орындау. *Коммуникативті дағдылар*: топта жұмыс жасау, ұжымға бейімделу, топта студенттердің арасында қарым - қатынас орнату, әңгімелесу, пікірталас, сұрақнама жүргізу, өзін - өзі бағалау, қылмысты талдау кезіндегі дағдыларын көрсету және тағы басқалары. *Өзбетінше жетілу*: портфолио (студенттің жеке оқу кезіндегі жетістіктері), жеке жетістіктер қоры (студент жинағы), ауызша баяндама жасау (кәсіби сөйлеу), аналитикалық шолу, мақала жазу, эссе, тұжырымдама және т.б.

Оқытушылар әдістемелік ізденістерді басшылыққа ала отырып, еңбекті сабақ үрдісінде білулері керек. Қазіргі кезде көп айтылып, талқыланып жүрген жаңалықтарды оқыту үрдісіне енгізу, яғни, инновациялау инновациялық үш бөлімнен тұрады:

I-бөлім. Кәсіби шеберлік

II – бөлім. Біліктілік дағдылары

III-бөлім. Жүзеге асыру, қолдану.

Қазіргі заманғы білім беру мазмұнындағы осы өзгерістердің барлығы – оқытудың негізгі мақсаты Студенттердің танымдық ой белсенділігін қалыптастыруда ойын сабақтарын өткізу студенттерің өз бетінше ізденуге, ойлау қабілетін арттыруға, тапқырлыққа баулиды. Сондықтан студенттер сұрақтар мен сөзжұмбақтарды шешу үшін өтілген материалды үнемі қайталап отыруды әдетке айналдырады. Студенттерің сабаққа деген ынтасы артып, олардың шығармашылық ой-өрістерін, түсінік-танымдарын еселеп, арттыра түседі. Ойын сабақ студенттерің логикалық ой-өрісін, сана-сезімін дамытуда, олардың әр түрлі шамалар мен бірліктердің, терминдер мен заңдылықтардың, құбылыстар мен өзгерістердің атын есте сақтауға көмектеседі. Сабаққа дайындық барысында студенттер әр түрлі газет-журналдарды, көмекші құралдар мен анықтама кітаптарды пайдаланады, яғни бір сөзбен айтқанда оқушылардың өз бетінше шығармашылық

ізденіспен жұмыс жасау қабілетін арттырады [3].

Ең бастысы ойындар студенттің көңілін өз бетінше ізденушілікке аударып, қабілетін арттырады. Ойынның әлеуметтік бейнесін зерттеуші белгілі психолог Д.Б.Элькониннің сөзімен айтсақ: "Ойын - ол адамдардың арасындағы әлеуметтік ара-қатынас, практикалық білімдері және қызметі". Оқу ойындарын қолданудың жағымды жақтарына американдық авторлар мыналарды жатқызады: ойындар абстрактілі оқытуға қарағанда өз тәжірибесімен оқытуға мүмкіндік береді; ойындар ойын басшысының тәжірибесіне немесе дағдысына тәуелсіз; ойындар интуицияны жаттықтырады, мәселені шешу қабілеттілігін және қажетті әлеуметтік мінез-құлықтың түрін таңдауға, үрдістер мен құбылыстардың деректерін түсінуге, стратегиялық баламаны шешім қабылдауға, тәуекелге бел байлауға үйретеді; ойындар жеке мәселелерді оқуда және шешуде қабілетті әрі қарай арттыруда, ойынға қатысушылар оқытушының ролін ойнап, бірін-бірі белгілі бір деңгейде оқытады, бірақ әрқайсысы бір ойында өздерінің қабілеттілігі мен қажеттілігіне қарамай көп нәрсеге үйренеді.

Жаңа технология жүйесінде проблемалық, іскерлік ойын арқылы оқытудың маңызы зор. Студенттер әр түрлі мәселелерді құқықтық жан-жақты талдайды, оның шешу жолдарын іздестіреді. Мұндай сабақтар студенттерің логикалық ойлау қабілетін дамытады, пәнге деген қызығушылығын арттырады, өмірде кездесетін түрлі қиындықтарды жеңуге тәрбиелейді. Іскерлік ойын сабақтарын өткізу технологиясы 3 кезеңнен тұрады. I кезең. Дайындық (рольдерді бөліп беру, студенттері топтарға бөлу, талқыланатын тақырыпқа байланысты туындайтын мәселелермен алдын ала таныстыру, қажетті материалдарды жинау)

II кезең. Ойын кезеңі (студенттер жасаған хабарламаларды тыңдау, пікірталас жасау, қабылданатын шешімді талқылау және оны бақылау, талқыланған шешімді қабылдау).

III кезең. Қорытындылау (тақырыпқа байланысты құқықтық тұрғыдан өзекті мәселелерді шешудің тиімді жолдары іздестіру) [3].

Іскерлік ойындарының дидактикалық, тәрбиелік, дамытушылық (әлеуметтендірушілік) маңызы зор. Студенттер әрбір сабақтан мол білімділік, тәрбиелік, дамушылық алу керек. Сондықтан пәнаралық байланыс арқылы сабақтың біліми, ғылыми сипатымен қатар оның тәрбиелік танымдық, адамгершілік мазмұнда ұйымдастырылуын ойластырған абзал. Оқыту үрдісі кезінде сабақтағы басты тұлға білім беретін оқытушы емес, осы білімді қызыға қабылдауға дайын студенттің болуы.

Білім беру саласындағы қазіргі оңды өзгерістер әрбір оқытушының өз ісіне мұқияттылықты талап етеді. Нағыз өз ісінің шебері ғана жоғары жетістіктерге ие бола алады. Ал білікті маман болу үшін көп ізденіс керек екені даусыз. Сонымен қатар студенттерге білім беру мен тәрбиелеу ісіне өз үлесімдізді қосып келеміз. Студенттің ойлау қабілетін артыру, сол қабілетін белсенді ету - басты мақсатымыз. Әсіресе, студенттің білімге деген қызығуын арттыратын жүйелі іс-әрекеттер ұйымдастыруға талпынамыз. Ол жүйе келесідей: шығармашылықпен жұмыс істеуге арналған тапсырмалар; әр

түрлі анықтамалықтармен жұмыс істеуге дағдыландыру. ғылыми әдебиеттердің оқуға баулу; жарыстар, сайыстар, әр түрлі танымдық ойындар ұйымдастыру; интернет, телеарна мен мерзімді баспасөздерде берілген соңғы жаңалықтарымен таныстырып отыру; қызықты тәжірибелерді, сапалық есептерді көбірек қолдану. Осы әдістерді сабақта қолдана отырып студенттің ойлау тәсілдерін бақылауға болады. Берілген материалдан студент ең маңыздысын, ең бастысын бөліп алады, басқа нәрселермен салыстырады, оны жүйелеп, қорытындылайды, нақтылайды, анықтайды және ұғымға түсінік береді, оны дәлелдейді немесе жоққа шығарады, модельдейді. Жаңағы тәсілдерді қолданғанын студенттің сөзінен, тұжырымынан байқауға болады.

Студенттің ойлау қабілетін арттыру үшін қолайлы деп санайтын әдістеріміз: ойын, жарыс, сайыс, танымдық ойын және шығармашылықпен орындауға арналған тапсырма. Қорыта келгенде ХХІ ғасыр компьютерлік ақпараттар заманы. Сондықтанда жер бетінде болып жатқан жаңалықтар мен өзгерістер туралы спутник, интернет арқылы мағлұматтар студенттерге жеткізіліп, айтылады.

Пайдаланылған әдебиеттер

1. Қазақстан Республикасының Президенті-Елбасы Н.Ә.Назарбаевтың 2012 жылғы 27 қаңтардағы «ӘЛЕУМЕТТІК-ЭКОНОМИКАЛЫҚ ЖАҢҒЫРТУ -ҚАЗАҚСТАН ДАМУЫНЫҢ БАСТЫ БАҒЫТЫ» атты Қазақстан халқына Жолдауы. e.gov.kz/wps/portal/Content?.../3.../president/.
2. Мұхаметжанова С.Т., Жартынова Ж.Ә., Интерактивті жабдықтармен жұмыс жасаудың әдіс-тәсілдері. Алматы, 2008ж.
3. Демеуова Л. Ғаламдық ойлауға бейімдеу. // Қазақстан мектебі №12 Алматы, 2003